Te'vîl Kelimesinin Üç Anlamı

Te'vîl Kelimesinin Üç Anlamı
'Te'vîlin üç anlamı vardır:
Te'vîlin Birinci Anlamı: Tefsîrdir. Nitekim Allah azze ve celle Yûsuf aleyhi ve alâ nebiyyinâ's-salâtu ve's-selâm sûresinde şöyle buyurur: «İşte daha önce gördüğüm rüyanın te'vîli budur.» [12/Yusûf, 100] Yani, gördüğüm rüyanın tefsîri budur.
Âişe radıyallahu anhâ hadîsinde de bu anlamdadır: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem secdesinde şöyle dua ederdi: «Allah'ım! Hamdinle birlikte seni tesbîh ve tenzîh ederim. Allah'ım beni mağfiret et!» Bu duayı yaparak Kur'ân'ı te'vîl ediyordu. [Buhârî (817); Müslim (484)] Âişe'nin «Kur'ân'ı te'vîl ediyordu.» sözüyle kasdı şuydu: Böylece bize Nasr sûresindeki «Hamdiyle birlikte rabbini tesbîh et! O'ndan mağfiret dile!» buyruğunu tefsîr ediyordu.
İbnu Cerîr'in elimizde bir benzeri olmayan o eşsiz ve değerli Tefsîr'inde çok kere söylediği şu sözlerde de bu anlamdadır: Bu âyetin te'vîli hakkındaki söz: Yani, bu âyetin tefsîri hakkındaki söz.
Bu, te'vîlin birinci anlamıdır.
Te'vîlin İkinci Anlamı: Te'vîl, bir şeyin hakîkatı ve keyfiyyeti anlamındadır. Yani, o şeyin künhünü bilmektir. Bu ma'nâda onu, Allah azze ve celle'den başkası bilemez. İki kıraatten birine göre Allah azze ve celle'nin bu şu buyruğunda bu anlamdadır: «O'nun te'vîlini ancak Allah bilir!» [3/Âlu İmrân, 7] Bu durumda 'Allah' lafzı üzerinde vakf edilir. Bu kıraate göre te'vîlin anlamı o şeyin hakîkati demektir. Yüce Allah'ın şu buyruğunda da bu anlamdadır: «Ancak onun te'vîlini bekliyorlar!» [A'râf, 53] Kıyâmet günü olacak hesâb, cennet, cehennem, sırât, havz ve bunlardan başka Allah azze ve celle'nin Kitâb-ı Hakîm'inde zikrettiği hususları hiç kimse bilemez. Bunların hakîkatini Allah azze ve celle'den başkası bilemez.
Kur'ân'ın anlamlarına ve Kur'ân'ın tefsîrine gelince, bu bilinen bir şeydir. Arap bunu bilir, çünkü Kur'ân onun lüğatındadır. Yine bu Kitâb-ı Mübîn'i tedrîs eden ulemâ da bunu bilir.
Eş'ariyyetu'l-Kullâbiyye ve Hanefiyyetu'l-Mâturîdiyye'den kardeşlerimizin Kur'ân veya Sünnet'teki bazı şeyleri müteşâbih olarak adlandırdıklarını ve insanlardan hiç kimsenin onun anlamını bilemeyeceğini iddia ettikleri bir takım sözlerini bilmekteyiz ki, bu görüş son derece bozuk bir görüştür.
Böyle bir şeyin, yani ne Kur'ân'da ne de Sünnet'te âlimlerin anlamını bilmedikleri bir kelimenin, Arab'ın anlamını bilmediği bir kelimenin bulunması imkânsızdır.
Kur'ân ve Sünnet'te bulunan şey ancak nisbî müteşâbihtir.
Nisbî müteşâbihin anlamı şudur: Kur'ân'da bazı kelimeler veya âyetler vardır ki âlimlerden bazısı onların anlamını bilirken, diğer bazıları bilmezler. İşte bu nisbî müteşâbih diye adlandırılır.
Bu, Allah azze ve celle'nin yarattıkları içinde birini diğerine üstün kılmasıdır. «Allah rızık hususunda bir kısmınızı diğerlerine üstün kılmıştır.» [Nahl, 71] İşte böyle, âlim âyetin anlamını bilir, diğeri aynı âyetin anlamını bilmez. Bu husus da, herkesin ikrâr ve kabûl ettiği, üzerinde icmâ olan şeylerdendir. Ulemânın tümünün şu âyetin anlamı bilinmez veya şu kelimenin ma'nâsı bilinmez şeklinde ittifak etmiş olmaları muhâldir, olması imkânsızdır.
Bir şahıs başkasını kendine kıyâs edebilir, ama bu kıyâs, fâsiddir. Çünkü o böylece 'İki kapıyı tek bir kapı kılmıştır.'[1] Senin bana kendin hakkında verdiğin hükmü uygulaman câiz değildir. Sen bir şeyi bilmiyorsan, benim de o şeyi bilmemem mi gerekir! Hayır! Böyle bir gereklilik yoktur!
Te'vîlin Üçüncü Anlamı: Bu, sonradan çıkarılmış te'vîldir. Bâtıl olan te'vîldir. Bu, felsefecilerin, kelâmcıların ve mantıkçıların akâidlerinin alt üst eden te'vîldir. Bu anlamıyla te'vîl: Bir kelimeyi –ilk

anlamının kasdedilmesini önleyen sözde bir karîneden dolayı- zâhir anlamından başka bir anlama sarf etmektir.
Bu anlamıyla te'vîl bazen sahîh, bazen de bâtıl olabilir. Ancak çoğunlukla bâtıldır. Çünkü bu yahûdîlerin te'vîlidir. Kâfirlerin te'vîlidir. Mulhidlerin te'vîlidir. Zındıklık yapanların te'vîlidir. Müslümanın bu türde bir te'vîle ihtiyaç duyması câiz değildir.
Bu te'vîl, İbnu'l-Kayyım rahimehullah'ın es-Sevâik isimli eserinde[2] açtığı iki fasılda zikrettiği tâğûtların ikincisidir:
Birinci Tâğût: Mecâz.
İkinci Tâğût: Bizim zikrettiğimiz anlamıyla te'vîl.'
Muhaddis Şeyh Hammâd ibnu Muhammed el-Ensârî (vefâtı: 1418 hicrî) Resâil fi'l-Akîde (s: 34-36)
_____ [1] Aslı, İbnu Âsım'a âit et-Tuhfe isimli manzûmenin bir beytidir. Tamamı şöyledir: Dedi ki: Kim yaparsa iki kapıyı bir kapı Fâsid bir kıyâstır elbette onun bu yaptığı.[2] Bakınız: es-Sevâiku'l-Mürsele (1/178-2/794).